

Livmodertransplantation kräver etisk genomlysning

FORSKNINGSFRAMSTEG INNEBÄR INTE PER AUTOMATIK RUTINSJUKVÅRD

I detta nummer av Läkartidningen presenterar Hans Bokström et al en rapport där de redovisar att världens fem första barn tillblivna efter livmodertransplantation har fötts i Sverige. Med tanke på att det har föreslagits att surrogatmödraskap inte ska vara en möjlighet i Sverige, är de aktuella resultaten vad gäller transplantation av livmoder av stort intresse för de kvinnor som av olika skäl saknar livmoder och där adoption inte är eller upplevs som ett alternativ.

Att man kan genomföra denna typ av barnafödande - med alla dess mellansteg - innebär dock inte automatiskt att man också bör erbjuda behandlingen. För att kunna införa behandlingsmöjligheten inom rutinsjukvården bör man först genomföra en noggrann etisk analys. Man bör då beakta exempelvis 1) patienters rätt att vara med och bestämma och rätt att kräva en viss behandling, 2) huruvida det finns ett medicinskt behov och 3) de långsiktiga konsekvenserna för de inblandade parterna.

Flera av dessa aspekter inbegriper också en analys av kostnadseffektiviteten om behandlingen skulle bli del av rutinsjukvården.

Patienters rätt. Patienter har rätt att vara med att bestämma om handlingar och beslut som rör dem själva. Medan beslutspåbara patienter för det mesta har rätt att tacka nej till en erbjuden utredning och behandling, måste rätten att kräva utredning

Niels Lynøe, professor, institutionen för lärande, informatik, management och etik, LIME, Karolinska Institutet, Stockholm
● niels.lynoe@ki.se

och behandling alltid balanseras mot en bedömning av om det finns ett medicinskt behov. Finns inget medicinskt behov är man inom sjukvården inte skyldig att tillgodose patientens önskemål och vice versa.

Medicinskt behov. Om vi med ett medicinskt behov förstår en medicinsk åtgärd som på ett betydande sätt gagnar patientens livskvalitet, skulle man kunna argumentera för att en kvinna utan livmoder som önskar föda ett eget barn har medicinskt behov av en livmodertransplantation. Om livmodertransplantationen skulle lyckas, skulle detta med sannolikhet leda till en förbättring av kvinnans välbefinnande och livskvalitet. Det skulle också leda till att ett nytt önskat barn kom till världen.

Men infertilitet till följd av avsaknad livmoder kan uppfattas som ett mindre angeläget behov än t ex livräddande åtgärder. Eftersom sjukvården redan erbjuder vissa andra livskvalitetshöjande åtgärder som inte heller handlar om liv och död, bör frågan om livmodertransplantation noggrant utredas. Vid bedömningen av om ett medicinskt behov föreligger eller inte bör man också beakta att det är sjukvårdshuvudmannen som i sista instans fattar beslut.

Kostnader måste ställas i relation till hur vanligt förekommande livmoderinfertilitet är och hur många av dessa kvinnor som skulle använda sig av denna möjlighet.

Långsiktiga konsekvenser. Utöver samhället/sjukvården berör livmodertransplantation också aktörer som donatorer, recipienter och barnen. I dessa sammanhang är det angeläget att potentiella donatorer - oftast menopausala kvinnor som är släkt med recipienten - är välinformerade om riskerna med donationsoperation. I rapporten av Hans Bokström et al, som omfattar nio fall, finns inga indikationer på problem för donatorerna.

Även om de medicinska riskerna för recipienten redovisats måste också de långsiktiga konsekvenserna kartläggas för både den aktuella kvinnan och barnet. Vi

vet ännu inget om de långsiktiga konsekvenserna för barnets utveckling, vilket kan motivera viss försiktighet.

Framsteg som inte bör negligeras. Det har tidigare argumenterats för att livmodertransplantation är ett exempel på att tekniken gått vilse. Eftersom det finns gott om barn i världen men underskott av goda föräldrar, bör man (enligt detta resonemang) avstå från att ge sig in på denna typ av medicinsk forskning och behandling [1].

Hans Bokström et al har nu visat att det är möjligt att genomföra livmodertransplantationer med relativt goda resultat. De anger också en rad andra intressanta upp-

»Flera av dessa aspekter inbegriper också en analys av kostnadseffektiviteten om behandlingen skulle bli del av rutinsjukvården.«

slag för framtida forskning inom området, vilka kanske kan föra fram de vetenskapliga positionerna även inom andra områden.

Livmodertransplantationer är ett vetenskapligt framsteg som inte bör negligeras. Men innan livmodertransplantation introduceras som rutin i svensk sjukvård måste man genomföra en noggrann etisk analys, vilket också påtalats i en rapport 2013 från Statens medicinsk-etiska råd [2]. ○

● Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

Citera som: Läkartidningen. 2016;113DYTT

HUVUDBUDSKAP

- Transplantation av livmoder är ett intressant vetenskapligt framsteg.
- Det faktum att man nu kan genomföra livmodertransplantationer innebär dock inte automatiskt att man också bör införa detta som del av rutinsjukvården.
- En förutsättning för att man inom rutinsjukvården ska eller inte ska kunna erbjuda livmodertransplantation är att man genomfört en noggrann etisk analys.

REFERENSER

1. Johansson M, Sahlin NE. När tekniken går vilse. Läkartidningen. 2011;108:1348.
2. Statens medicinsk-etiska råd. Assisterad befruktning - etiska aspekter. Stockholm: Smer; 2013. Rapport 2013:1.